

קיום מצוות תפילין כל היום

הרב שריה דבליצקי

ראוי מאוד לכל אשר רוח מפעם בו, ומשתוקק לעלות במעלות התורה, והיראה והעבודה. לזרז עצמו לקיים מצוות תפילין כל היום, בקביעות גמור. ומי יכול לשער את המעלות הגדולות שהאדם זוכה להן על ידי קיום מצוה זו, בכל רגע ורגע.

ראשית כל, הוא מקיים בכל רגע ורגע שמונה מצוות עשה, וכמ"ש בכתר ראש להגר"ח מולאזין זצ"ל, בסעיף ט"ו, לילך בתפילין כל היום, ומותר אף במשא ומתן ואכילת עראי ג"כ מותר כדמצינו בחז"ל דהוי מנחי תנאי ואמוראי תפילין כד הוי אזלי לבהכ"ס והוי מנחי בסמוך, וכן בירושלמי פ"ב דברכות ריב"ז לא הוי תפילין זזין מיניה לא בקייטא ולא בסיתוא ור' יוחנן כד הוי אזיל לבית המרחץ ה' לובשם עד בית הסמוך למרחץ ובצאתו חזר ולבשם, ואף בשעה שעוסק בתורה חייב להפסיק וללבוש, ולא נקרא היסח הדעת כ"א שחוק וקלות ראש, אך אסור לדבר בהם דברים בטלים ח"ו שעונשו כפול כו'. עוד אמר בשם רבו הגר"א ז"ל שהצטער הרבה על הדור הזה שמבטלין עיקר המצוה דתפילין שמצוה כל היום, כידוע שבעל הסמ"ג ה' מסבב העולם להזהיר לכל ישראל שילבשו בגד בת ד' כנפות עם ציצית כך אילו היה בכוחותיו ה' סובב את העולם להחזיר עטרה ליושנה שיניחו ישראל תפילין כל היום, והעיקר להזהר שלא לישן בהם, ושלא להפיח ח"ו, ובנקל יכול ליהזר ולקיים המצוה ובכל שעה מקיים הלובשו שמונה מצוות כדחז"ל (מנחות מד) א"ר ששת כל שאינו מניח תפילין עובר בשמונה עשין, וליורה לא חיישינן והלואי שגם הרואים יעשו כן, ואמר בשם רבו הגר"א ז"ל דבזמן הזה אינו שייך יוהרא, ואדרבה נכון לפרסם והרוצה להתנהג בפרישות יפרסם שרצונו לפרוש ולהצטדק, וזולת זה לא יפטר מהם, אך שלא להפליג בפרישות כאילו מובדל מן העולם, והעיקר שיהי' הכל לש"ש (עיין בשו"ע או"ח סימן לז, א, ב. באר היטב, א, מ"ב, א. וביאור הלכה).

שנית, הלא ידוע ומפורסם שחטא ביטול תורה חמור עד מאוד, ובמדרש אבכיר אמרו חז"ל, והובא זה בהרבה ספרי יראים, על הפסוק, לא תרפיני עד בלעי רוקי, שאפילו על זמן קצר כבליעת הרוק עתיד אדם ליתן דו"ח. וכמעט שאין אדם ניצל מחטא זה, אם מעט ואם הרבה. אמנם ע"י קיום מצוות תפילין הוא ניצל גם מחטא זה, וכמו שאמרו חז"ל ברוח קדשם, במסכת תפילין, אמר להם הקב"ה בני הוו נותנים תפילין על ראשיכם ועל זרועותיכם ואני מעלה עליכם כאילו הוגים בתורה יומם ולילה וכו', וכ"ה במדרש תהלים מזמור א, ובמכילתא בא פרשה י"ז אות קיד. ואם כן הרי זו הצלה לאדם לנצח נצחים (כמובן, שאין כוונת חז"ל בזה דעל ידי זה יוכל האדם להתבטל במזיד מת"ת ח"ו. אלא הכוונה היא רק לזמנים כאלה שאינו לומד בהם, בהיותו עסוק אז בדברים כאלה שלפי דעתו פוטרים אותו מת"ת אז, למרות שאלבא דאמת אינו פטור אז, או למצבים כאלה שהוא באמת פטור מת"ת מצד היותו עוסק במצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים, ואפי"ה אם לבש אז תפילין מעלים עליו כאילו קיים גם אז מצוות ת"ת).

ושלישית, קיום מצוה זו מצילה את האדם בדרך כלל מהחטא, ועוזרת ומסייעת לו לעלות במעלות ובסולם בית אל, וכמ"ש הרמב"ם (פ"ד מהל' תפילין הל' כ"ה), קדושת תפילין קדושתן גדולה היא שכל זמן שהתפילין בראשו של אדם ועל זרועו הוא עניו וירא שמים, ואינו נמשך בשחוק ובשיחה בטלה, ואינו מהרהר מחשבות רעות אלא מפנה לבו בדברי האמת והצדק לפיכך צריך אדם להשתדל להיותן עליו כל היום שמצותן כך היא. וכ"כ החינוך במצוה תכ"א, כי היא עיקר גדול ושמירה רבה מן העבירות וסולם חזק לעלות עמה להכנס בעבודת הבורא ית"ש. (זהר פרשת תולדות דף קמא ע"א) והשתא ישראל אתתקפו ביה ברזי דפקודי אורייתא כגון דכל יומא ויומא אתתקף בר נש בציצית דאיהו מצוה ובר נש אתעטף ביה. הכי נמי בתפלי דמנח ארישיה ובדרועיה דאינון רזא עלאה כדקא הזי בגין דקב"ה אשתכח ביה בבר נש דאתעטר ביה בתפלה ואתעטף בציצית וכלא רזא דמהימנותא עלאה. ועל דא מאן דלא אתעטף בהאי ולא אתעטר להתתקפא בתפלי בכל יומא דמי ליה דלא שריא עמיה מהימנותא ואתעדי מניה דחילו דמאריה וצלותיה לאו צלותא כדקא יאות. (עיין בספר דרך ה' לרמח"ל חלק רביעי, ו, ז) אך ענין התפילין הוא יותר גדול מן הציצית הרבה, והוא כי נתן הבורא, יתברך, לישראל שיהיו ממשיכים עליהם המשך ממש מקדושתו, יתברך, ויתעטרו בו, באופן שכל בחינותיהם הנפשיות והגופיות יתייחסו תחת האור הגדול הזה ויתוקנו בו תיקון גדול, והוא מה שאמר הכתוב (דברים, כח, י) "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" (ברכות, ו, א) ותלה ענין זה במצוה זו בכל הלכותיה ופרטותיה. ואמנם שני אברים ראשיים באדם, ובהם הנשמה מתגברת תגברת גדולה, והם המוח והלב,

וציוה הבורא, יתברך, שיימשך האור הזה אל המוח תחילה על ידי תפילה של ראש, ויתוקנו בו המוח והנשמה שבו, ויתפשט אחר כך על הלב על ידי תפילה של יד שכנגדו, ויתוקן גם הוא בו. ועל ידי זה נמצא האדם כולו בכל בחינותיו נכלל תחת המשך הקדושה הזאת ומתעטר בה, ומתקדש קדושה רבה וכו'. והנה נצטוונו להתעטר בעיטור זה כל הימים, חוץ מימי הקודש, שהם עצמם "אות" לישראל, ומצדם מתעטרים ישראל בעיטוריהם בלי השתדלות אחרת, מה שאין כן שאר הימים, שאי אפשר להשיג העיטורים אלא בהשתדלות הזו, וכו'.

הרי לפנינו שלש מעלות אדירות המכוונות לטובת האדם ולהחיותו כהיום הזה (כי כל המניח תפילין מאריך ימים שנאמר ה' עליהם יחיו כמנחות מ"ד ע"א) ולעולם הנצח. בהיות שכל רגע ורגע שאדם מקיים מצות תפילין יש לו אותן המעלות שהן קיום ח' מצוות עשה בכל רגע ורגע, הצלה מביטול תורה, ושמירה על מהותו הרוחנית של האדם שלא ידרדר למטה, אלא עוד יעלה מעלה מעלה. ומי לא יודע כמה צריך האדם שמירה ע"ע בכל רגע ורגע מאין הפוגות.

בספרי הקטן פאר יעקב (במעלות קיום מצוות תפילין כהלכתה וחקירות בהלכה למעשה וכו'. בני ברק תשכ"ז) הארכתי הרבה בכל הענינים הקשורים במצוה זו. וכאן נביא רק שלש דוגמאות עד כמה חרדו חז"ל, והיו זהירים במצוה זו, ולרגעים תבחננו. ראשית מ"ש הרמב"ם (בפ"ד מהלכת"פ, הל' כה), דאמרו עליו על רב שלא הלך ד' אמות בלא תפילין. ובסוכה (כ"ח ע"א) איתא כה"ג על ר' יוחנן בן זכאי ותלמידו ר' אליעזר. וכן איתא במסכת תפילין, ובר' אליעזר הלך למקום אחד אצל בעה"ב אחד, נהגו שיטבול במערה פשט ר"א את כליו ופשט את תפיליו, אמר ליה רבי והלא מי מערה זו יפים משל זו, ולא היה בין זו לזו אלא ד' אמות, לבש ר"א את כליו ונתן את תפיליו, שלא היה מהלך ד' אמות בלא תפילין, כך היה ר"א עושה מצות תפילין קבע.

ובירושלמי ברכות (פ"ב הל"ג), ביעקב תרמוסרה כשהיה יוצא מהמרחץ היה אומר להן קינתורין, שאתון בעיי מבטלה מצוותא מינן, וזה עבור שהיו מאחרין מלהביא לא התפילין עיי"ש כל הענין, הרי שגם על זמן מועט הקפיד וקרא את זה בשם ביטול מצוה.

והנה אף שאין בכחנו להשתוות להם, אבל מכל זה נקח עכ"פ מוסר לעצמנו להרבות בלבישת תפילין בכל מאי דאפשר.

ועל אודות האנשים הטוענים דאין יוכלו להנצל מהיסח הדעת מצוה להודיעם כי כבר נפסקה ההלכה במעשה רב אות י"ח, - דאין היסח הדעת אלא שחוק וקלות ראש ודברים בטלים וכדעת הרא"ש והר"י ועוד, אבל אין חיוב להחזיק את המחשבה בענין זה, באופן חיובי, ומותר לעשות בהם מלאכתו ולדבר בהם דברים שהם לצורך פרנסתו וצרכיו. וכללא דמילתא דכמעט מה שמותר לדבר בלא תפילין מותר לדבר עם תפילין, ומה שאסור, אסור גם בלא תפילין, אלא שעם התפילין עונשו כפול.

וכדאי להעתיק בזה מה שסיפר לי (אלחטו"ל) ידידי הרב הגאון ר' שאול זצ"ל, שפעם אחת שאל את פי מרן החזון איש זצ"ל, דאם הוא לבוש בתפילין ובא אחד אליו לעשות חוזה וכדומה, אם יפשוט לפני זה את התפילין. וענה לו, דאפי' אם הוא בלא תפילין כדאי ללבוש את התפילין לפני עריכת החוזה. כי לערוך חוזה בתפילין שזוהי פרנסתו הוא היתר גמור, ועוד מקיים באותה שעה הרבה מצוות עשה כנ"ל.

ויש הרבה טוענים שלא ראו הנהגה זו אצל רבותיהם ושאר גדולי ישראל, וממילא אינם רוצים לנהוג ולהצטדק יותר מהגדולים בבחינת, חזינן לרבנן קשישא דעבדי הכי. טענה זו אינה רק בדבר הזה, אלא היא גם כן מתפשטת על עשרות מעלות והנהגות שונות בעבודת ה' ולימוד התורה"ק. על טענה זו יש להשיב באופן כללי, כי הנה כבר הרבה מאות שנים, ואולי משעת חורבן הבית, שעם ישראל נפרד לכתות ופלגים בתורה ועבודה. לא ראי זה כראי זה, ולא ראי זה כראי זה, הצד השווה שבהן, שכולם אהובים ברורים וקדושים, ורוצים להגיע למעלות השלימות ולהתקרב ליוצר כל. ומי שרוצה וחפץ באמת להיות עבד ה' האמיתי בתכלית השלימות, צריך לנקוט בשיטה לקבל על עצמו, עד כמה שבאפשרותו, את הדברים הטובים והמועילים שנמצאים בכל כתה ובכל זרם וזרם של עבדי ה'. אם ינקוט האדם בשיטה זו ממילא לא תהיינה לו שום קושיות ותמיהות על אף אחד, ודבר זה יסיר ממנו גם את השנאה והסלידה החבויה במעמקי הלב, כידוע, לכתה ולזרם האחר.

בזמננו כמעט שאי אפשר לו לאדם המשתוקק לעלות בדרך העולה בית אל, אלא לנקוט בשיטה זו, ואז יוכל לקוות שבהגיעו בעז"ה לבן ק' לא יהיה כבן כ' במעמדו הרוחני, בכל הפרטים.